DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-11-99-46>

УДК 378.4.018.43:004.77

Яремчук Н.Я., Марусова В.О.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Анотація. У статті розглянуто особливості «дистанційного навчання» як педагогічної технології та визначено основні теоретико-прикладні аспекти її реалізації в умовах закладу вищої освіти. Описано проблеми системи організації дистанційного навчання у закладах вищої освіти. Проаналізовано дефініцію «освітнє середовище» університету та встановлено його інституційний та функціональний зв'язок із поняттям «дистанційного навчання». Визначено та обґрунтовано забезпечуючі педагогічні умови організації дистанційного навчання в умовах освітнього середовища університету: організація дистанційного навчання в університеті повинна здійснюватися на засадах студентоцентрованого та компетентнісного підходів; умовою організації дистанційного навчання в освітньому середовищі університету є особистісний та професійний розвиток студента; трансформація організаційно-змістового та предметно-функціонального компоненту освітнього середовища ЗВО до вимог цифровізації дистанційного навчання; готовність студентів до навчання в освітньому середовищі університету із впровадженням дистанційної технології.

Ключові слова: освітнє середовище, дистанційне навчання, дистанційна освіта, педагогічні умови, освітні онлайн-платформи.

Yaremchuk Nataliya, Marusova Valeria

Ivan Franko National University of Lviv

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF ORGANIZATION OF DISTANCE LEARNING AT THE UNIVERSITY

Summary. Abstract. The article considers the features of "distance learning" as a pedagogical technology and identifies the main theoretical and applied aspects of its implementation in a higher education institution. The problems of the system of organization of distance learning in higher education institutions are described. The definition of "educational environment" of the university is analyzed and its institutional and functional connection with the concept of "distance learning" is established. The providing pedagogical conditions for the organization of distance learning in the educational environment of the university are defined and substantiated: the organization of distance learning at the university should be carried out on the basis of student-centered and competence-based approaches; the condition of the organization of distance learning in the educational environment of the university is the personal and professional development of the student; transformation of the organizational-content and subject-functional component of the educational environment of the Free Economic Zone to the requirements of digitalization of distance learning; readiness of students to study in the educational environment of the university with the introduction of distance technology. The main problems of the organization of distance learning in higher education institutions are highlighted: the lack of clear legal provisions and guidelines; lack of free software and software; the cost of time for the implementation of pedagogical activities of teachers; lack of a single educational platform for distance learning; the need for organizational, psychological, educational and methodological support of the administration of the Free Economic Zone participants in the educational process. The structural components, criteria and indicators of students' readiness for distance learning in the educational environment of the university are determined. The levels of readiness of students for distance learning are described: low, medium and high (creative).

Keywords: educational environment, distance learning, distance education, pedagogical conditions, online educational platforms.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена глобалізацією, що є однією з головних особливостей сучасного світу і стає каталізатором реформування традиційної системи освіти. Необхідність формування професійних компетентностей сучасних випускників університетів, що відповідають стрімкому розвитку техніки та технологій в усьому світі, вимагає пошуку нових підходів, інноваційних форм, методів і технологій навчання.

Діяльність сучасних освітніх установ реорганізується відповідно до розвитку та використання інформаційних технологій у поширенні знань, а це є одним із головних завдань покращення якості освіти у XXI столітті. Дистанційна освіта набуває більшої популярності в Україні через вплив західних тенденцій щодо розвитку безперервної освіти, економічної кризи та пандемії

COVID-19, коли традиційне навчання просто неможливе через карантинні обмеження.

Трансформуючі зміни у суспільному просторі, завдяки процесам гаджетизації, віртуалізації, штучного інтелекту та технічним можливостям, уможливили їх впровадження в освітній процес. Створення нової системи інформаційного простору освіти та середовища університету сформувало появу новітніх педагогічних технологій, зокрема, дистанційного (електронного) навчання.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Тема дослідження дистанційного навчання присутня у наукових працях багатьох дослідників: концептуальні педагогічні положення дистанційного навчання (О. Андреева, Г. Козлакова, В. Олійник, Є. Полата, П. Стефаненко); педагогічні підходи до комп'ютеризації навчального процесу (Б. Гершунський, Є. Машбиць, І. Під-

ласий); інформаційні, віртуальні та цифрові технології в освітньому процесі (В. Биков Р. Гуревич, М. Кадемія, Д. Опеншоу, Н. Тверезовська, І. Хорев, М. Жалдак, Ю. Жук); теоретико-методологічні основи дистанційної форми навчання (М. Бухаркіною, С. Гончаренком, В. Биковим, М. Моїсеевою, Є. Мушкою, Є. Полат); дидактичні основи дистанційного навчання (О. Андреева, В. Кухаренко); психологічні аспекти системи дистанційного навчання (М. Жалдак, Ю. Ільїна, Ю. Машбіц, М. Назар); організаційно-педагогічні основи дистанційного навчання в умовах вищої освіти (В. Гравіта, Н. Клокар, Л. Ляхощка, В. Олійник, В. Осадчий, С. Сисоева, П. Таланчук, Н. Яремчук). Закордонна практика наукових досліджень теоретико-прикладних особливостей дистанційного навчання відображена у працях G. Dudeney, N. Hockly, P. Fidalgo, J. Thormann, A. Taurisson та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема дистанційного навчання представлена у низці багатоаспектних теоретико-методологічних наукових розвідок та практично-методичних засад, які представлені нормативно-правовим регулюванням та прикладним інструментарієм, проте педагогічні умови організації дистанційного навчання в освітньому середовищі університету як окреме авторське дослідження відсутнє.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення та обґрунтування педагогічних умов успішної організації дистанційного навчання в освітньому середовищі університету.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впровадження дистанційного навчання, на кожному етапі його розвитку, стало вагомим альтернативним в організації освітнього процесу у формальній та неформальній освіті. За певних обставин, дана інновація зробила конкурентний виклик аудиторному навчанню, проте відкрила низку організаційно-методичних суперечностей, вирішення яких задовільнить запит на якісну освітню послугу її споживачів. Показником можливості щодо повноцінного впровадження дистанційного навчання в освітній процес освітніх закладів стали карантинні обмеження, спричинені пандемією COVID-19. В цих умовах заклади освіти зустрілись із багатоаспектними проблемами щодо роботи у дистанційному режимі, незважаючи на те, що проблема застосування інформаційних технологій в освітній інфраструктурі не була новою [10].

Н. Стеценко у своєму дослідженні виокремлює головні проблеми організації дистанційного навчання у закладах вищої освіти:

- наявність чітких нормативно-правових положень та методичних рекомендацій (МОН, ЗВО тощо). Оскільки процес організації дистанційного навчання є відносно новим явищем, інструктивна база є критично необхідною для ефективного функціонування дистанційного освітнього процесу;

- забезпеченість ЗВО технічно-програмним забезпеченням, яке адаптоване до вимог здобуття вищої освіти (сайти, освітні платформи, соціальні мережі, засоби комунікації тощо). Відповідна інфраструктура постійно змінна у відповідності із прогресом процесів інформатизації

та цифровізації, проте залучення до освітнього процесу найбільш сучасних і відповідних є вимогою для якісного дистанційного навчання;

- оптимальне функціонування мережі інтернет. Мережа інтернет є ключовим елементом дистанційного навчання, але його якість не завжди дозволяє якісно проводити заняття на відстані;

- затратність часу для здійснення педагогічної діяльності викладачів. Підготовка до онлайн заняття вимагає від викладача набагато більших зусиль, оскільки вимагає: спроектувати та впровадити дистанційний навчальний курс, обрати освітню платформу для подання навчально-методичного матеріалу, а також організувати онлайн заняття так, щоб всі учасники навчального процесу були активними, мотивованими та інтерактивними;

- проблема якісного україномовного відеоконтенту, який необхідний як структурний компонент дистанційного навчального курсу;

- відсутність єдиної освітньої платформи організації дистанційного навчання. Оскільки викладачі використовують різні платформи для навчання, що мають різний інтерфейс, студенти не завжди орієнтуються в тому, як саме відбувається організація процесу навчання;

- потреба організаційної, психологічної, навчально-методичної підтримки адміністрації ЗВО учасників освітнього процесу. Важлива побудова оптимальної педагогічної системи в ЗВО, яка б в умовах дистанційного навчання не формувала дискомфорту в організації учіння із сторони студента та можливість побудови педагогічної взаємодії із сторони викладача.

Виокремлення низки інституційно-управлінських та навчально-методичних суперечностей формує необхідність багатоаспектного дослідження педагогічних умов організації дистанційного навчання в освітньому середовищі ЗВО. Відповідно важливий аналіз базових дефініцій, зокрема «освітнього середовища» та «педагогічних умов», також інтегрування їх у структурно-функціональну єдність із технологією дистанційного навчання та розкриття потенціал для професійного розвитку особистості майбутнього фахівця.

Дослідження особливостей «освітнього середовища» в умовах ЗВО ґрунтовно презентує М. Братко. Науковиця, аналізуючи науково-педагогічні розвідки, засвідчує, що проблема вивчення впливу освітнього середовища на розвиток особистості актуалізувалась ще із 70–90 років ХХ століття, проте відповідно до сучасних методологічних аспектів має свої інноваційні погляди. Вивчення освітнього середовища варто аналізувати через аспекти: соціально-психологічний (освітнє середовище визначається як умова конструювання людиною смислів у процесі взаємодії з оточуючим світом); соціально-педагогічний (освітнє середовище визначається як багатомірне соціально педагогічне явище, яке ситуативно впливає на розвиток ціннісних орієнтацій, способів поведінки) [1].

В. Ясвін визначає «освітнє середовище» як систему впливів та умов формування особистості за відповідним взірцем, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному та професійно-предметному середовищі [1].

В. Панов під «освітнім середовищем» розуміє систему педагогічних і психологічних умов і впливів, які створюють можливості як для розкриття інтересів і здібностей, які ще не проявились, так і для розвитку здібностей, які потребують розвитку, а також розширення потенціалу особистостей студентів у відповідності до вікової періодизації та процесу соціалізації. Ця система включає діяльнісний (технологічний), комунікативний і просторово-предметний компоненти [1].

За Ю. Кулуткіним та С. Тарасовим, «освітнє середовище» – це сукупність соціальних, культурних, а також спеціально організованих в освітньому закладі психолого-педагогічних умов, в результаті взаємодії яких з індивідом відбувається становлення особистості [1].

Л. Редько детермінує «освітнє середовище ЗВО», як «сукупність можливостей задоволення професійно-освітніх потреб студента для становлення його професійної компетентності» [1].

Отже, можемо зробити висновок, що освітнє середовище є невід'ємним елементом освітньої системи ЗВО, що безумовно впливає і на формування особистості студента на шляху його професійного становлення, і на педагогічну діяльність викладача, та їхню педагогічну взаємодію в умовах дистанційного навчання.

Оцінка особливостей дистанційного навчання в умовах освітнього середовища ЗВО визначає широкий ресурс можливостей, проте вимагає проектування відповідних педагогічних умов, дотримання яких оптимізує освітній результат.

Аналіз поняття «педагогічна умова» дозволяє його трактувати з позиції обставин, від яких залежить цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей [3] або «стійкі обставини, які визначають стан і розвиток функціонуючих педагогічних систем» [3, с. 28]. Отже, виокремлення педагогічних умов співмірно із чинниками, обставинами, впливами, які безпосередньо чи опосередковано впливають на результат педагогічної системи ЗВО.

Відповідно до особливостей дистанційного навчання виокремлюємо педагогічні умови його організації в освітньому середовищі ЗВО:

1) організація дистанційного навчання в університеті відбувається на засадах студентоцентрованого та компетентнісного підходів;

2) в умовах дистанційного навчання здійснюється особистісний та професійний розвиток студента;

3) організаційно-змістовий та предметно-функціональний компоненти освітнього середовища ЗВО співмірні із особливостями цифровізації дистанційного навчання;

4) готовність студентів до дистанційного навчання в освітньому середовищі університету.

Розглянемо кожну з них окремо.

Педагогічна умова щодо організації дистанційного навчання в університеті на засадах студентоцентрованого та компетентнісного підходів. Відповідно до методології особистісно зорієнтованого навчання, освітнє середовища ЗВО повинно функціонувати на засадах студентоцентрованого підходу, що забезпечує всебічний та гармонійний розвиток особистості студента, його самоідентифікацію та самореалізацію, шляхом створення індивідуальної освітньої траєкторії.

Організація студентоцентрованого навчання є багатоаспектним феноменом, комплексна характеристика якого має врахувати низку обставин:

1) активна реакція освітянського середовища на мінливі потреби ринку праці;

2) модель розвитку освіти, за якої студент з об'єкта перетворюється на суб'єкт освітньої діяльності, тобто на активного учасника науково-освітнього процесу;

3) концентрація зусиль на передбаченні у плануванні педагогічного процесу індивідуальних якостей та здібностей студентів та формуванні індивідуальних освітніх траєкторій, відповідно, індивідуального профілю компетенцій;

4) новий рівень відповідальності за створення умов, за яких на виході високі результати навчання та найсучасніші компетентності [9].

Організація дистанційного навчання на засадах студентоцентрованого підходу передбачає широкий спектр можливостей у виборі освітнього контенту в межах середовища ЗВО та освітнього глобального простору, які доповнюють зміст формальної освіти інформаційними освітніми ресурсами у формі вебінарів, майстер-класів, участю у форумах, дописами у блогах, чатах у соціальних мережах тощо.

Компетентнісний підхід, є ключовим в організації освітнього процесу в університетів, оскільки він визначає зміст та результат навчання. Усі компетентності (загальні і спеціальні), відповідно до спеціалізації, відображає освітня програма підготовки фахівця. Їхнє формування як особистісно-професійних якостей залежить від операційно-діяльнісного компоненту педагогічного процесу. В умовах дистанційного навчання це забезпечують відповідні методи і прийоми дистанційного навчання на онлайн-заняттях, організація самостійної роботи, науково-дослідницькі проекти тощо.

Отже, враховуючи базові методологічні підходи – студентоцентрований та компетентнісний, організація освітнього середовища, відповідно до особливостей дистанційного навчання, повністю відповідає встановленим освітнім стандартам.

Другою педагогічною умовою організації дистанційного навчання в освітньому середовищі університету є особистісний та професійний розвиток студента. Методологічно обумовлено, що саме освітнє середовище зумовлює особистісне формування як забезпечуючий та координуючий чинник.

«Освітнє середовище – це загальний, сукупний, об'єднаний, інтегральний, цілісний чинник розвитку і становлення особистості, що відіграє значну роль у модифікації її поведінки, яка розгортається внаслідок запланованих і незапланованих впливів середовища, взаємодії особистості з його складовими» [1, с. 71].

Особистісний розвиток, як багатогранний процес, у своєму змісті передбачає кількісні та якісні зміни у свідомості (погляди, переконання, ідеали, ціннісні орієнтації, життєва позиція тощо); психологічних процесах як пізнавальних, так і емоційних, що відображається зокрема в організації мислення, творчій діяльності, емоційній стійкості, емоційному інтелекті та емоційній зрілості; сумарності знань, умінь, навичок та компетентностей; розвитку здібностей тощо. Шлях осо-

бистісного розвитку спрямований на досягнення особистісної зрілості та самодостатності. Це відбувається через здобуття суб'єктом нового досвіду та трансформацію поведінки у відповідності до цих змін. Забезпечуючими механізмами таких змін є індивідуалізація та інтеграція. Завдяки індивідуалізації студент в умовах дистанційного навчання може проявити себе, виявити свою індивідуальність, як в офіційній навчальній спільноті, так і участю в інших групах, інтегруючись відповідно до критеріїв суміжності та продуктивності. Студенти в образі «аватарки» мають більші резерви сміливості, комунікативності, конструктивної інтегруючої поведінки, ніж в межах середовища аудиторного навчання ЗВО. Супровідним до цього є професійне становлення студента, яке спрямоване на професійне самовизначення і проходить відповідно до періоду навчання декілька етапів: професійна адаптація в межах навчальної діяльності, професійне спрямування (формування професійних цінностей, поглядів, намірів), професійна готовність майбутнього фахівця. За умов дистанційного навчання така організація професіоналізації відповідає реальності у відповідності до мережі віртуальної інфраструктури, яка інформаційно уможливорює такий процес.

Отже, дистанційне навчання є складовою освітнього середовища, що впливає на особистісний та професійний розвиток студента, пропонує спектр можливостей задля задоволення освітніх потреб в межах освітніх програм та активним залученням у студентське життя через участь у різних соціально-громадських проєктах, які здійснюються за допомогою віртуальних можливостей освітнього простору.

Педагогічна умова щодо трансформації організаційно-змістового та предметно-функціонального компоненту освітнього середовища ЗВО до вимог цифровізації дистанційного навчання. Сучасні цифрові технології є органічним функціональним компонентом який безмежно розширює можливості дистанційного (електронного) навчання.

Організаційно-змістовий та предметно-функціональний компоненти включають: організаційно-розпорядче забезпечення; наукове забезпечення; навчально-методичне забезпечення; матеріально-інфраструктурне забезпечення.

Вимогою цифрового освітнього середовища ЗВО є змінні форми електронного представлення нормативно-розпорядчих документів, організаційного та навчально-методичного забезпечення освітніх програм та освітніх проєктів, що визначають діяльність навчального закладу; оцифровки бібліотечного ресурсу закладу; адаптації форм і методів навчання у відповідності до специфіки освітніх платформ; інформативного оформлення сайтів, сторінок в соціальних мережах, які забезпечують функціонування освітньої установи в умовах віртуальної реальності. Важливо, щоб програмні можливості забезпечували інтерактивну взаємодію (письмова комунікація, відеозв'язок) у будь-якому контенті освітнього середовища – організаційно-розпорядчому, науковому, навчально-методичному, культурно-дозвільному. Створюючи можливості для відгуків, формування чатів та форумів, навчальних та на-

укових спільнот; онлайн-конференцій, дебатів, дискусій, вебінарів, майстер-класів тощо, освітнє середовище ЗВО перетворюється у формотворчу «живу» субстанцію, яка здатна забезпечити якісний освітній результат.

Беззаперечно, вагомим чинником оптимального функціонування дистанційного (електронного) навчання є кадровий потенціал, тьюторська функція якого є забезпечуючою.

Важливими вимогами до створення навчально-методичного забезпечення у методиці дистанційного навчання є: змістовність, логічність, доречність, зрозумілість, структурованість, інтерактивність, оцінка затратності часу і сил у виконанні завдань для самостійної роботи студента, передбаченість термінів виконання, лако-нічність відеоконтенту, прозорість, відкритість, оптимальність. На якість дистанційного навчання також впливають санітарно-гігієнічні умови, які забезпечують якість тексту, зв'язку, тривалістю роботи за комп'ютером тощо.

Дистанційне навчання відрізняється від традиційного насамперед місцем та обсягом часу. Студент переважно вчиться вдома, за комп'ютером, а підготовка до навчальних занять вимагає більшого обсягу часу, оскільки здобувач знань переважно самостійно опрацьовує велику кількість джерел.

Ці особливості є причинами деяких небезпечних факторів, що впливають на психічний та фізичний стан студента:

- режим роботи. Під час дистанційного навчання студенту необхідно працювати в посиленому режимі, оскільки дистанційне навчання вимагає ґрунтовнішої підготовки. Звісно, такий режим вимагає від студента вміння організовувати та розподіляти власний час;

- напруга опорно-рухового апарату. Внаслідок довготривалого сидіння відбувається перевтома усього організму. Цей небезпечний фактор також залежить від самого студента, оскільки фізичні навантаження покращують загальний фізичний стан після довготривалого сидіння;

- великий обсяг інформації. Студент має вміти обробляти інформацію, обирати серед навчальних матеріалів те, що є важливим та необхідним для засвоєння матеріалу;

- інтелектуальне та емоційне навантаження. Через відсутність живого спілкування між студентами та викладачами можуть виникати конфлікти, вирішення яких залежить від вміння налагоджувати комунікацію.

Четвертою педагогічною умовою є готовність студентів до навчання в освітньому середовищі університету із впровадженням дистанційної технології.

Готовність студентів до навчання організованого у відповідності до дистанційної технології, передбачає особистісне налаштування до відповідної діяльності у відповідних обставинах.

У структурі готовності студентів до пізнавальної діяльності в умовах дистанційного навчання виділяємо такі компоненти:

- організаційно-мотиваційний компонент. Його основою є внутрішнє ставлення та мотивація студентів до навчання в дистанційному форматі;

- змістово-функціональний компонент складається із різноманітних форм, методів та засобів навчання в умовах дистанційного навчання;

– *інфраструктурно-ресурсний компонент* – це освітні платформи дистанційного (електронного) навчання.

Критеріями ефективності дистанційного навчання в умовах освітнього середовища університету є:

– організаційно-мотиваційна готовність, яка визначається інтересом до електронного ресурсу, бажанням вивчати можливості інших освітніх платформ, активна участь в освітніх спільнотах, форумах тощо; використання в навчальній діяльності додаткового відеоматеріалу, досвіду із вебінарів, майстер-класів тощо;

– змістово-функціональна готовність навчатися у відповідності до методів, прийомів та засобів, що використовуються в організації дистанційного навчання в межах онлайн занять та самостійної навчально-пізнавальної діяльності студента;

– інфраструктурно-ресурсна готовність володінням цифрової грамотності визначатися на різноманітних освітніх платформах та програмах.

Показники ефективності навчання студентів в умовах дистанційного навчання:

– організаційно-мотиваційні – визначаються стійкою мотивацією та інтересом студентів до участі в різноманітних освітніх спільнотах, а також виконання самостійної роботи в межах комплексного дослідження інформаційного інтернет-ресурсу відповідно до навчальних та наукових запитів;

– змістово-функціональний показник характеризується підбором методів та засобів дистанційного навчання відповідно до змісту та мети онлайн-заняття та самостійної роботи студента;

– інфраструктурно-ресурсний показник визначається комплексом можливостей освітніх платформ та програм, що відповідають освітнім завданням, та вмінням студента використовувати їх.

Визначення структурних компонентів, критеріїв та показників готовності студентів до дистанційного навчання в умовах освітнього середовища університету дозволяє сформувати рівні готовності, які забезпечують наявність чи відсутність показників у кількісному та якісному вимірі.

Рівні готовності студентів до дистанційного навчання:

– *низький* – студент не готовий до навчання, йому важко адаптуватись та виконувати завдання відповідно до вимог, невміння користуватись технічними і програмними можливостями освітніх платформ та програм, відсутність бажання до пошуку додаткової інформації, незалученість до освітніх спільнот, інформаційна необізнаність із вимогами до навчальних курсів, організації навчання у даних умовах тощо;

– *середній* – студент частково готовий до навчання, вміє користуватись технічними засобами навчання, залучений до навчання лише в межах академічної групи, не виявляє бажання до самостійної навчально-пізнавальної діяльності, утруднена інтерактивна педагогічна взаємодія, формальне дотримання вимог;

– *високий (творчий)* – студент вмотивований, виявляє стійке позитивне ставлення до дистанційного навчання, готовий до комунікативної взаємодії, використовує додаткові навчальні ресурси, активний учасник освітніх кооперацій, залучений до низки освітніх проектів, здійснює запит не тільки на додаткову самостійну навчальну, а й наукову діяльність, здатен до виготовлення та презентації свого освітнього відеоконтенту тощо.

Отже, педагогічні умови організації дистанційного навчання є низкою компонентів, розуміння яких дає змогу сформувати комплексне уявлення про ефективну організацію дистанційного навчання в умовах університету.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Впровадження дистанційного навчання є складним процесом, що вимагає дотримання всіх принципів та закономірностей навчання, знання психолого-педагогічних засад та особливостей провадження дистанційного навчання в освітнє середовище університету. Проектування освітнього середовища університету, у відповідності до вимог сучасності, безпосередньо пов'язане із технологією дистанційного навчання, оскільки освітня траєкторія кожного студента, як замовника освітньої послуги, передбачає не тільки освітні результати, а й особистісне та професійне зростання, що безумовно пов'язане із психолого-педагогічними та організаційно-дидактичними умовами навчання.

Список літератури:

- Братко М.В. Структура освітнього середовища вищого навчального закладу. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. 2015. № 135. С. 67–72.
- Демкин В.П. Организационно-методическая работа при дистанционном обучении. *Открытое и дистанционное образование*. Томск, 2002. № 2(6). С. 15–23.
- Іщенко В.С. Педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. *Народна освіта*. 2017. № 3. С. 27–33.
- Наказ Міністерства освіти і науки України “Про затвердження Положення про дистанційне навчання” від 25.04.2013 № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
- Науменко С.О. Психолого-педагогічні засади та практичний досвід створення дистанційного курсу. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2010. № 7. С. 66–69.
- Огієнко О.І. Дистанційна педагогічна освіта: зарубіжний та вітчизняний досвід. Методичні рекомендації. URL: http://ipood.com.ua/data/NDR/Information_technology/2012_Ogienko_recomend.pdf
- Савченко О.Я. Дидактика початкової школи : Підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ : Генеза, 2002. 368 с.
- Смұльсон М.Л. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 240 с.
- Сосницька Н., Глікман С. Студентоцентризований підхід до професійної освіти в умовах сталого розвитку суспільства. *Науковий вісник Львівської академії. Серія : Педагогічні науки*. 2017. № 1. С. 377–381.
- Стеценко Н. Проблеми організації дистанційного навчання у закладах вищої освіти в умовах карантину. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/152-2.pdf>
- Ткачук Л. В. Психологічні особливості дистанційного навчання як перспективної освітньої технології. URL: http://www.zippo.net.ua/data/files/KafPsihol/NavchRobota/lytkachuk_02.pdf

12. Фальштинська Ю.В. Методологічні та психологічні проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у дистанційному навчанні. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2016. № 3(85). С. 143–148.

References:

1. Bratko M.V. (2015) Struktura osvitnoho seredovyscha vyshchoho navchalnoho zakladu [The structure of the educational environment of higher education]. *Proceedings. Series: Pedagogical sciences*, vol. 135, pp. 67–72.
2. Demkin V.P. (2002) Orhanyzatsyonno-metodycheskaia rabota pry dystantsyonnom obuchenii. Otkrytoe y dystantsyonnoe obrazovanye [Organizational and methodical work in distance learning]. *Open and distance education*, vol. 2, no. 6, pp. 15–23.
3. Ishchenko V.S. (2017) Pedagogichni umovy formuvannia analitychnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv iz dokumentoznavstva ta informatsiinoi diialnosti [Pedagogical conditions for the formation of analytical competence of future specialists in document science and information activities]. *Public education*, vol. 3, pp. 27–33.
4. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia» vid 25.04.2013 № 466 [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine «On approval of the Regulations on distance learning» dated 25.04.2013 № 466]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (accessed 1 November 2021).
5. Naumenko S.O. (2010) Psykholoho-pedahohichni zasady ta praktychnyi dosvid stvorennia dystantsiinoho kursu [Psychological and pedagogical principles and practical experience of creating a distance course]. *Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports*, vol. 7, pp. 66–69.
6. Ogienko O.I. (2012) Dystantsiina pedahohichna osvita: zarubizhnyi ta vitchyznianyi dosvid. Metodychni rekomendatsii [Distance pedagogical education: foreign and domestic experience. Guidelines]. Kyiv: National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. Institute of Pedagogical Education and Adult Education. Available at: http://ipood.com.ua/data/NDR/Information_technology/2012_Ogienko_recomend.pdf (accessed 14 November 2021). (in Ukrainian)
7. Savchenko O. Ya. (2002) Dydaktyka pochatkovoї shkoly: Pidruchnyk dlia studentiv pedahohichnykh fakultetiv [Didactics of primary school: A textbook for students of pedagogical faculties]. Kyiv: Geneza. (in Ukrainian)
8. Smulson M.L. (2012) Dystantsiine navchannia: psykholohichni zasady: monohrafiia [Distance learning: psychological principles: monograph]. Kirovograd: Imex-LTD. (in Ukrainian)
9. Sosnytska N., Glikman S. (2017) Studentotsentrovanyi pidkhid do profesiinoi osvity v umovakh staloho rozvytku suspilstva [Student-centered approach to vocational education in terms of sustainable development of society]. *Scientific Bulletin of the Flight Academy. Series: Pedagogical sciences*, vol. 1, pp. 377–381.
10. Stetsenko N. Problemy orhanizatsii dystantsinoho navchannia u zakladakh vyshchoi osvity v umovakh karantynu [Problems of distance learning in higher education institutions in quarantine]. Available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/152-2.pdf> (accessed 1 November 2021).
11. Tkachuk L.V. Psykholohichni osoblyvosti dystantsiinoho navchannia yak perspektyvnoi osvitnoi tekhnolohii [Psychological features of distance learning as a promising educational technology]. Available at: http://www.zippo.net.ua/data/files/KafPsihol/NavchRobota/lvtkachuk_02.pdf (accessed 3 November 2021).
12. Falshtynska Yu.V. (2016) Metodolohichni ta psykholohichni problemy vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u dystantsinomomu navchannii [Methodological and psychological problems of using information and communication technologies in distance learning] *Bulletin of Zhytomyr State University named after Ivan Franko*, vol. 3, no. 85, pp. 143–148.